

A DUÁLIS KÉPZÉS ÉS FELNŐTTKÉPZÉS AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉSBEN

Az Agrárszakképzés és a hozzá kapcsolódó felnőttképzés és duális képzés kialakulása Magyarországon

Városi Klára

Összefoglalás

A szakképzéssel és a felnőttképzéssel foglalkozó törvényi és jogszabályi háttér az elmúlt, majdnem hatvan évben, többször esett át változáson. A szociálpolitikai és nemzetgazdasági hatásokon túl a változásokat a körülöttünk lévő országok szakképzési politikája is erősen befolyásolta. Ezekben a változásokon keresztül szeretném bemutatni, hogyan alakult ki az agrárszakképzésben a mai duális oktatási rendszer és a felnőttképzés, illetve felnőttoktatás milyen helyet kapott ebben a modellben. A magyarországi szakképzési kultúrában látható, hogy a duális gyakorlati helyekkel való együttműködést a Szakképző irányítja a törvényi megfelelések alapján és főként a dokumentációs rendre épül. A nemzetközi kitekintésben egy piaci alapokon nyugvó együttműködési modell látható.

Kulcsszavak: oktatás, mezőgazdaság, társadalom

JEL: I21, O15,

DUAL TRAINING AND ADULT EDUCATION IN AGRICULTURAL VOCATIONAL TRAINING

Abstract

The legal and legislative background dealing with vocational training and adult education has undergone several changes over the past almost sixty years. In addition to social policy and national economic effects, the changes were also strongly influenced by the vocational training policies of the countries around us. Through these changes, I would like to show how today's dual education system developed in agricultural vocational training, and what place adult education have been given in this model. It can be seen in the Hungarian VET culture that cooperation with dual internships is managed by the VET based on legal compliance and is mainly based on the documentation system. The international outlook shows a market-based cooperation model.

Keywords: education, agriculture, society

JEL: I21, O15

Bevezetés

1945-ben a Nagy Imre által vezetett Földreform nemcsak a magyarországi földbirtokrendszert változtatta meg teljes mértékben, de elindította a mezőgazdasági szakképzés reformját is, mely szükséges velejárója volt a történelmi eseményeknek. Az 1945 évi VI. törvényben és a hozzá kapcsolódó rendeletben nem tesznek említést a földszerzéshez szükséges szakmai végzettségről, de előnyben részesül az, aki eredményes gazdálkodást folytatott, így feltételezhető, hogy szakmai előélettel, jártassággal már rendelkezett. A 600/1945. ME rendelet 36. § 2. pontja szerint: „Aki az 1945. évi gazdasági munkák során munkájával példaadó módon elől járt.” A mezőgazdasági termeléssel ténylegesen foglalkozó földműves réteg és annak családja, gyermekei nem voltak iskolai módon szakképzett emberek, a szaktudás apáról fiúra, mesterről inasra, birtokosról tanoncra szállt, így a szaktudás mércéje nem a papír, vagy bizonyítvány lett, hanem a tényleges gazdálkodásból származó eredmény. A versenyképes agrárgazdaság kialakításához szükséges volt az aktívkorú tömegek gyakorlatorientált képzésére és a kiskorúak iskolai szakképzésére is. Ezt a problémát és szakképzett munkaerőhiányt kellett megoldani a felnőttképzéssel, valamint az utánpótlást megalapozni a duális képzéssel.

Anyag és módszer

A magyarországi szakképzés történeti áttekintésével szeretném bemutatni, hogy milyen tényezők készítették elő, befolyásolták és segítették a különböző korszakokban jelen lévő agrárképzést és azok milyen hatással voltak a felnőttképzésre és a duális oktatási modell kialakulására. A dokumentumelemzés módszerét választottam, melynek során a kutatási témámhoz kapcsolódó fontosabb dokumentumok áttekintésre és szintetizálásra kerültek. A tanulmányomban áttekintettem az akkori törvényi és rendeleti háttérrel, valamint azokat a tanulmányokat, amelyek leírják a szakképzésre ható politikai, agrárgazdasági és társadalmi tényezőket és a nemzetközi kitekintésben a magyarországi modell kialakítása során legtöbbet vizsgált német modelltől szóló értekezéseket.

Eredmények

A továbbiakban történeti áttekintést adok az agrárszakképzés és a hozzá kapcsolódó felnőttképzés kialakulását támogató törvényekről és rendeletekről. 1945-től folyamatosan veszi át a szakmai vezetést a földművelésügyi miniszter főhatósága a szakoktatási intézmények felett. Az év végén megszületik a magyar gazdaképző iskolák szabályzata, ahol fiú és leány neveléssel egyaránt foglalkoznak az iskolák két tagozatán. Hidat képez ez az oktatási forma az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők és a szakiskolák, ezen belül is az agrárszakképzők között, valamint szakmai utánpótlást biztosít a munkavállalói, termelői oldalon.

Megtörténik az általános iskola alapjainak lerakása, ezzel együtt az év végén a felnőtt dolgozók középfokú iskolai tanulmányairól is rendeletben határoznak. Nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt a ténytet, hogy a '40-es évek közepén "százezer számra" éltek olyan felnőttek az országban, akik a korábbi években, sokszor önhibájukon kívül, nem juthattak a munkájuknak megfelelő iskolai végzettséghez. Számukra is biztosítani kellett egy olyan oktatási rendszert, mely lehetővé tette a

tanulmányok elkezdését, esetleg, ha már voltak iskolai előzményeik, abban az esetben annak a befejezését. Emiatt jött létre 1945-ben dolgozók iskolái néven az iskolai felnőttoktatás, melynek intézményei a rendszerben létező valamennyi iskolai fokozattal, valamint iskolatípussal párhuzamos módon működtek, ezen kívül velük jogilag egyenrangú végzettséget adtak. (Mayer, J. 2006) A mezőgazdasági iskolákban a felvételnél igazolni kellett a gyakorlat megszerzéséhez szükséges vállalkozói vagy egyéb szerződést is, ezzel alátámasztva azt a szakmai igényt, hogy az elméleti oktatás mellett a tanultak elmélyítése a gyakorlatban is megtörténjen. Ez a modell a mezőgazdasági középiskolák esetén a nappali oktatásban tanulóknál a heti délutáni gyakorlattal, a hetesi szolgálattal és a nyári szakmai gyakorlattal valósult meg.

1946-ban az általános iskolareform kifejlesztésével párhuzamosan megindul a felnőtt dolgozók szakiskolai lehetőségeinek fejlesztése. Az oktatás megszervezésével kapcsolatban több probléma is felmerült, ami megnehezítette a pedagógusok munkáját. A beiskolázás, a tantermek fűtése, az oktatás finanszírozása mellett a pedagógusok ráébredtek arra, hogy a felnőttek oktatása eddig nem ismert problémákat is felszínre hozott, mint például a munkaidőhöz alkalmazkodó oktatási idő, vagy a mezőgazdasági munkák szezonálisából eredő hiányzások kezelése. (Mayer, J. 2018) A 19100/1946. VKM rendelet szövegében megtaláljuk a „rövidebb szorgalmi idő”, valamint a „különleges tanítási rend” fogalmakat is és a 12. § foglalkozik a mezőgazdasági dolgozók iskolái esetében a munkák szezonálisához és munkacsúcsokhoz való „helyi tanítási rend” kialakításával.

A szakképzésben belül az agrárszakképzés sajátosságaihoz való igazodást látjuk a szeptemberben megjelent paraszt dolgozók iskoláiról szóló rendelet mellékletében.

A Parasztfőiskolák felállítása szintén a mezőgazdaságból élők elméleti és gyakorlati szakképzettségének emelését tűzte ki célul. Az itt végzettek lettek a falvak életének vezetői és a szövetkezetek szervezői. A minél hatékonyabb felügyelet céljából mezőgazdasági szakoktatási főigazgatót és két főigazgató helyettest neveztek ki, aki a Mezőgazdasági Szakoktatási Tanácsban is helyet kapott és közvetlenül a földművelésügyi miniszter alá tartozott, így megvalósult a mezőgazdasági szakigazgatási központosítás.

1947-ben a szövetkezeti törvény nem tesz említést a tagok szakképzettségéről, illetve a továbbképzési lehetőségekről, de megfogalmazza a szövetkezeti ismeretek szükségességét a szakoktatásban, valamint megalakítják a Mezőgazdasági Ipari Tanfolyamok Központi Bizottságát, melynek feladata a mezőgazdasági ipari tanfolyamok útján történő szakoktatás és továbbképzés egységes és tervszerű irányítása, valamint megszervezése. A dolgozó parasztság mezőgazdasági szakismereteinek bővítésével kapcsolatban több szinten kínálnak alternatívákat, ismeretterjesztő tanfolyamokat és előadásokat, ezzel előkészítve az 1949. évi XXV. törvény mezőgazdasági szakoktatással kapcsolatos fejlesztési terveit.

A mezőgazdaság újjászervezése és a termelési célok megfogalmazása mellett a mezőgazdasági szakképzésben nem érezhető az a tervezettség, ami az ipari szakmák esetén az 1950-es évek elejére már jelen van. Az Ötéves Tervben megfogalmazott célkitűzések megteremtéséhez létre kell hozni egy hatékonyan működő szakképzést a fiatal korúak és az aktív dolgozók részére is. Az 50-es években láthatjuk ennek a munkának a törvényekben és rendeletekben való megjelenését.

A helyiipari tanulóképzésről szóló rendelet mellékletében 1956-ban már megjelennek a mezőgazdasági termelőszövetkezetek és állami gazdaságok, mint gyakorlati oktatást biztosító partnerek, továbbá 2110 és 2210-es jegyzékszám alatt a mezőgazdasági gépészeti iparok és szakmák is. A rendeletben meghatározásra kerülnek a tárgyi és személyi feltételek, a munkaidő, a hiányzás és a tanulóknak járó szabadság. A kötelező gyakorlatot a szakmunkás bizonyítvány megszerzését követően kell letenni ugyanott, ahol a tanulmányok alatt tanuló szerződéssel a tanuló foglalkoztatva volt. A munkáltató kötelező feladatai között van, hogy a szakmai ismeretekből kellő alaposággal kiképezze a

tanulót, így feltételezhetjük, hogy a szakmunkásképző iskola és a munkáltató között már kialakulóban van egy együttműködés, hiszen az eredményes vizsgára való felkészítést az iskola és a munkáltató együttesen valósítja meg. Ugyanebben az évben találjuk meg az agrárszakképzés felnőttképzési tevékenységéhez kötődően a következő fontos rendeletet, amely az állami gazdaságok és mezőgazdasági termelőszövetkezetek dolgozóira is kiterjeszti a szakmunkás vizsgára bocsátás lehetőségét, ha rendelkezik az előírt szakmai gyakorlattal. 1959-ben a szakmunkásvizsgák szabályzata is elkészül.

1. ábra. A magyar iskolák rendszere 1961-ben

Forrás: Kovátsné Németh, 1995 in. Nádasi, 2015, 84 p.

1961-re kialakul a mező- és erdőgazdasági tanulóképzés új rendszere, amely sokkal részletesebben leírja a szakmunkásképző iskola, tanuló és munkaadó kötelezettségeit. A törvény 5. § -a:

- (1) A szakmunkásképző iskolában az általános iskolát végzettek oktatása "A" (hagyományos) és a "B" (emeltszintű) tagozaton, a középiskolai előképzettséggel rendelkezőké a "C", a munkaviszonyban álló dolgozóké pedig az esti ("D") tagozaton folyik.

Az OSZJ átdolgozásával összevonásra kerül a eredeti két mezőgazdasági szakmacsoport, már csak a 2210. Mező- és erdőgazdaság marad és ebben 18 szakma található. Az Országos Szakmunkásképzési Jegyzékben többek között szerepel a képzési idő, a szakmát szervező és a szakmunkás vizsgát szervező szervezet neve.

A szakma		Szakmunkás-tanulók		Érettségizett tanulók képzési ideje (évy*)	A képzést szervezi	Magánüzemben és az I. T-ben csak a megfelelő szakmákban képezhető	A szakmunkás vizsgát szervezi	A szakmunkás vizsgabizottság elnöktől kijelölt	Megjegyzés
száma	megnevezése	képzési ideje (év)	korhatára						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	2210. Mező- és erdőgazdaság								
*2211	Mezőgazdasági kovács	3	14—16	1,5	Mü. M.	—	Mü. M.	FM	1 Érettségizett tanulók csak egy év előzetes szakmai gyakorlat alapján vehetők fel
*2212	Mezőgazdasági gép-szerelő	3	14—16	1 ¹	Mü. M. FM	—	Mü. M. FM	FM	
*2213	Mezőgazdasági elektro-mos berendezés-szerelő	—	—	2	FM	—	FM	FM	
*2215	Erdőgazdasági szak-munkás	2	16—17	1	OEF	—	OEF	OEF	A „mezőgazda-sági gépész” törölve
*2216	Növénytermesztő gépész	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	A „komlóter-melő” tö-rölve A „magtárolás” törölve
*2217	Öntözéses növényter-mesztő gépész	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	
*2218	Növényvédő-gépész	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	
*2221	Szarvasmarhatenyésztő	3	14—16	1,5	FM	—	FM	FM	A „lőtenyész-tő” törölve
*2222	Sertésenyésztő	2	14—16	1	FM	—	FM	FM	
*2223	Juhtenyésztő	2	14—16	1	FM	—	FM	FM	
*2224	Baromfitenyésztő	3	14—16	1,5	FM	—	FM	FM	
*2226	Vadász, vadtenyésztő	2	14—16	1	FM	—	FM	FM	A „tejjgazd-násági szak-munkás” tö-rölve
*2227	Halász	2	14—16	1	FM	—	FM	FM	
*2228	Méhész	2	14—16	1	SZÖ-VOSZ	—	SZÖ-VOSZ	SZÖVOSZ	
*2230	Dísznövénytermesztő és kertépítő	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	A „kertmag és kertészeti ipari növény-termelő” tö-rölve A „borkezelő” törölve
*2231	Zöldségtermesztő és hajtató	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	
*2232	Gyümölcstermesztő és faiskola-kezelő	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	
*2233	Szőlőtermesztő	3	14—16	2	FM	—	FM	FM	
	2310. Kereskedelem								

2. ábra Melléklet a 2/1965. (V. 19.) MüM számú rendelethez, részlet

Forrás: Országos Szakmunkásképzési Jegyzék

1965-re elkészül a szakmunkás és betanított munkás képzésről szóló rendelet. A szakmai együttműködésről az iskola és a munkaadó között kialakított rendtartás adja, míg a közös munka eredményességét a szakmunkásvizsgán való részvétel méri. A gyakorló üzemek kiválasztásában a megyei mezőgazdasági osztályok, illetve a főfelügyelőség vesz részt. A kijelölés során fontos kritérium, hogy az adott szakmában korszerű módon és eszközökkel gazdálkodjon. A tantervi gyakorlatok bemutatását és begyakoroltatását az iskola állományába tartozó szakoktató köteles végezni. Fontos kiemelni, hogy a tanulók foglalkoztatásával összefüggésben felmerülő költségeket a gazdaság állja. A gyakorlat szerződtető gazdaságokban is történhet itt a gyakorlati képzést az iskola irányítja és ellenőrzi. A tanuló juttatásokban részesül a gyakorlati képzés alatt.

A dolgozók szakmunkás képzése a rendelet II. részében található. A képzés formái között szerepel a helyi tanfolyam, körzeti tanfolyam és bentlakásos tanfolyam mellett az egyéni felkészülés lehetősége is. A rendeletben pontosan meg van határozva az elméleti és gyakorlati oktatás tananyaga, a személyi feltételek, a tanfolyamok felügyelete és ellenőrzése. A tanfolyamon a munkaidő alatt résztvevő munkavállalókat keresettérités illeti meg.

Az 1969-ben megalkotott szakmunkás törvény és annak végrehajtásáról szóló rendelet a meglévő tapasztalatok beépítésével újra strukturálja az eddigi szakképzést. Pontosán meghatározza a képzésben résztvevők körét, továbbá az elméleti és a gyakorlati oktatást. Tájékoztatást nyújt a képzési tagozatokról és a hozzájuk tartozó végzettségekről, valamint a szakközépiskolai átjárás lehetőségeiről. Meghatározza az ösztöndíj rendszerét és a szakmunkás-bér mértékét. A végrehajtási rendelet negyedik részében ismerteti a munkaviszonyban állók szakmunkás képzését, a tanfolyamot. Egy rendeletbe foglalja a képzés mellett a vizsgáztatással kapcsolatos minden tudnivalót és a szakmai vizsgát.

Az 1970-es években a szakmunkástörvény végrehajtási rendeletének folyamatos módosítása és kiegészítése révén az OSZJ-ben elérhető szakmák egyre szélesebb körben tanulhatók voltak a felnőttek részére is. 1975-ben az esti szakmunkásképző iskolai képzéssel megnyitották a tanulás teljes lehetőségét a munkaviszonyban álló dolgozók részére úgy, hogy a további tanulmányok lehetőségét is megteremtették. 1976-ban létrejönnek a szakmunkás képzést folytató szakközépiskolák, ahol külön foglalkoznak a vállalnál megszervezett gyakorlati oktatás irányításával és ellenőrzésével. Az OSZJ további finomhangolására 1976-ban került sor és a szakmák számának növekedése egészen az OKJ rendszer kidolgozásáig megfigyelhető. A rendeletben megfogalmazásra kerültek a szakmunkásképzést folytató szakközépiskolai szakok (ágazatok), melynek száma 16 lett és a szakközépiskolákban oktatható szakmák és ezen belül az alapszakmák. A szakok esti-szűkező tagozaton is elérhetőek voltak. Megtörténtek az iskolák további szakirányosításai, illetve a képzési kínálat munkaerőpiaci relevanciához igazítása.

Ebben az időszakban a mezőgazdaságban végbemenő nagyfokú fejlődés, a FAO tagsággal együtt megjelenő külföldi fejlesztések és az ahhoz kapcsolódó tapasztalatok beépítése a hazai termelésbe nagyon meghatározó. A termelőszövetkezetekben lévő jól képzett munkaerő alapfeltétele ennek a munkának. (Varga, Zs. 2014) A tudásátadás a felsőfokú agrárképzésben a kutatások terén megvalósult, ennek a folyamatnak a gyakorlati eredményei a középfokú oktatás szintjén a tanácsadással és a továbbképzésekkel vált elérhető a munkavállalók és a tanulók számára.

Az agrárszakképzés szempontjából a következő nagy állomás az 1993-as év, amelyben megszületik a közoktatásról és a szakképzésről szóló törvény, mely tartalmazza az Országos Képzési Jegyzéket (OKJ) is. A felnőttoktatás szükségességét és sajátosságát mutatja, hogy a törvényalkotás célja többek között az volt, hogy a már nem tanköteles életkorban, illetve esti vagy levelező tagozaton megszerzett végzettség egyenértékű azzal, amit a nappali tagozaton tanulók megkapnak. A felnőttek oktatásával és képzésével dedikált módon ugyan nem foglalkozik a törvény, de a gyakorlati képzési helyek kialakításával és a beszámoltató rendszerű képzési formával esélyt és lehetőséget biztosít arra, hogy munkahelyen, munka mellett lehessen szakmát tanulni. A személyi és tárgyi feltételek meghatározása mellett a gyakorlati képzésben alkalmazott munkaprogramot is meghatározza. (Benedek, A. 2018)

Az iskolarendszeren belüli felnőttoktatás kereteinek törvénybe foglalása után a felnőttképzésről szóló törvény csak 2001-ben jelenik meg, ami újabb lendületet ad a felnőttek iskolarendszeren kívül folyó szakmai felzárkóztatásának és egy teljesen új piaci rendszer megalakulásának. Az élethosszig tartó tanulás és a piaci igényekhez igazodó felnőttképzés kialakítása a cél. A munkaerőpiaci változások és a közfoglalkoztatásban dolgozók szakmai képzése előtérbe kerül, amire ráépülnek a piaci alapon működő felnőttképző cégek. Ezek a vállalkozások a piaci igényekhez sokkal gyorsabban és

könnyebben tudnak igazodni az új oktatástechnikai eszközökkel és megoldásokkal. Ennek hatására a képzési piac szabályozása a minőségi és megbízható oktatás és képzés szempontjából elengedhetlenné vált. (Benedek, A. 1999)

1996-tól az OKJ tartalmazza az ISCED-nek megfelelő képzési szintek rendszerét. Az új rendszer bevezetése egy Európa elvárás, amely egy jobban áttekinthető és rendszerező képzési jegyzék kiadását eredményezte. A szakmacsoportok 2001-től jelennek meg benne. 2010-től mint kormányrendelet, azt megelőzően a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter rendeleteként került kiadásra. 2012-ben az OKJ strukturális átalakítása a szakképzési rendszer átalakítására és gazdasági igényekkel való összehangolására irányuló kormány koncepcióval, illetve a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény és a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény kiadásával összhangban történt. A nemzetgazdasági minisztérium 2011-ben kiadott tanulmányában külön fejezet foglalkozik a felnőttoktatás és a felnőttképzés kérdésével. A gyakorlati képzést folytató cégeknek lehetősége van a felnőttoktatásba is bekapcsolódni együttműködési megállapodással, amit a szakképzővel kötnek meg. A szakmai minőségirányítási rendszer felállításának igényével az oktatás színvonalának egyenlő szintre hozása is megfogalmazásra kerül minden oktatási szinten.

2020-ban megtörtént a szakképzés és a felnőttképzés teljes átalakítása és a vállalkozói igényekhez való hozzáigazítása. A magyarországi struktúra a duális rendszerre épült, melynek kialakításában a német, svájci és osztrák gyakorlatok adták a segítséget. A szakképzés alapját adó OKJ-ből SZJ (Szakmajegyzék) lett, amelyben a szakmák, résszakmák és szakképesítések teljes racionalizálása történt meg. A felnőttképzési rendszerben hangsúlyosabb helyet kapott a Szakképző és a Technikum, mint biztos oktatási támogató és a külső gyakorlati oktatást biztosító duális partner. A szakképzési törvény megadja a lehetőségét a saját munkavállalók szakmai oktatásának olyan módon, hogy a szakirányú oktatás munkaidőben és munkahelyen történik meg a Szakképző iskolai szakmai felügyelete mellett. A nappali tagozaton tanuló diákok és a felnőttek esetén is szükséges a képzési célok és stratégiák összehangolása a duális partnerekkel és az ottani szakmai oktatóval. A szakképzés megreformálása elengedhetetlen, hiszen a minőségi oktatással mérsékelhetőek és visszafordíthatóak a vidéki térségekben zajló kedvezőtlen folyamatok és olyan térgazdasági lehetőségek nyílnak meg, amelyek fenntartható, életképes és endogén erőforrásokon alapuló jövőképet nyújthatnak a vidéken élők számára (Áldorfai et al., 2017; Káposzta-Nagy, 2022). A szakmák presztízsértékének a visszaállításával a hazai turizmus is előmozdítható és lehetőség nyílik az oktatás alapú természetértelmezésre, a lokális kulturális értékek és természeti örökségek értékeinek közvetítésére. (Khademi-Vidra, 2014a; Khademi-Vidra, 2014b; Khademi-Vidra, 2017; Imbeah et al., 2020; Juma et al., 2022;).

Nemzetközi tendenciák a duális szakképzés területén

A duális képzés eredményessége szempontjából fontos, hogy a vállalatokra is összpontosítsunk, mint az oktatási rendszer másik központi részére. A spanyol duális oktatást bemutató tanulmányban (Josefa-Rosa, M. et al., 2023) nemcsak a vállalatok szerepvállalását emelik ki, de beszélnek a munkahelyen lévő szakmai oktatók szakmai és pedagógiai felkészültségéről és ennek hatásairól az oktatás színvonalára. Egy másik tanulmányban megismerhetjük hogyan valósul meg a duális képzés egy német, illetve egy kínai vállalati kultúrában, azonos és ellenkező származású diákok esetén. A két ország szakképzési politikája jelentősen eltér, így a más rendszerből érkező tanulók eredményes integrációja szempontjából szükséges a fogadó ország oktatási sajátosságainak ismerete. A szakképzéshez tartozó másik különlegesség a szakmai oktatók felkészültsége, hozzáállása és fejlődési lehe-

tősegeinek vizsgálata. Az amerikai szakképzési rendszerben a szakmai oktatók pedagógiai ismereteinek fejlesztésével és az önképzésben rejlő lehetőségek kihasználásával lehet eredményesebbé tenni a szakmai munkát. (Nathalie, G. et al., 2022)

A globalizáció hatásai és elvárásai egyaránt érezhető a jelenkori szakképzésben is. A nemzetközi stratégiák ismerete és alkalmazása révén tudjuk felkészíteni a képzésben résztvevő diákot a munkaerőpiaci elvárásokra, a nemzetközi képzési tendenciák ismerete segíti a szakképzőben és a duális gyakorlati helyen dolgozó szakmai oktatót, hogy minél eredményesebben tudja segíteni a tanuló felkészülését a szakmai vizsgára és emellett a Szakképző és a gyakorlati hely eredményes együttműködésének kialakításában is fontos. (WEEF-GEDC 2018) Ez a modell egy olyan megközelítés a szakképzésen belül, mely az audit fogalom és eszközrendszerét használja fel az eredményes és a piaci, valamint törvényi elvárásoknak megfelelő duális szakképzés megvalósítása érdekében.

Köveztetések és javaslatok

A történeti áttekintés során az agrárszakképzés tekintetében a kezdeti időkben nem találtam tervezett képzési struktúrát vagy modellt. Az inasképzésből induló inkább ipari szakmákat érintő gyakorlatokat a mezőgazdaságban nem lehetett alkalmazni. A képzésben résztvevők összetétele és tömege annyira eltérő volt, hogy a képzésben a tudásátadásnak ezt a módját nem tudták alkalmazni. Új oktatási modelleket kellett találni és a meglévő sajátosságainkhoz hozzáilleszteni ahhoz, hogy a szakember utánpótlást megoldják. A körülöttünk lévő országokban működő szakképzési modellek átvételét segítette a hazánkba beáramló mezőgazdaságot érintő új technológiák és korszerű gépek széles választéka is, amit egy jól felkészített tanácsadói hálózat is támogatott.

Az agrárszakképzést meghatározó eddigi törvények és rendeletek feltérképezése során próbáltam megtalálni azoknak a szakmai folyamatoknak a hátterét, amik a mai duális oktatásnak és felnőttképzésnek a vázát adják. A gyakorlati képzőhelyek szakmai munkájának alapjait a képzésekhez kapcsolódó és azt meghatározó személyi és tárgyi feltételek adják, melyek szorosan kötődnek a szakmai ismeretanyag elsajátításához. A gazdasági kamarák szerepvállalása és felügyelete ugyan ezekre a megfelelőségekre épül, de a tényleges duális oktatáshoz kötődő pedagógiai, kommunikációs ismereteket nem tartalmazza. A szakoktatói továbbképzések csak az alacsonyabb végzettségű kollégák esetén kötelező, az oktatói kompetenciák meglétét a magasabb végzettségűek esetén a rendelet feltételezi.

A gyakorlati képzőhely, Szakképző és képzésben résztvevő tényleges szakmai együttműködésnek alapjai nincsenek meghatározva, így a duális képzés tényleges eredményessége sem mérhető, csak a lemorzsolódás mértéke. A felnőttképzés, felnőttoktatás területén is vannak hiányosságok. A cégen belüli munkavállalók képzésének szakmai modellje sem a szakképzők, sem a munkáltatók által nincs kidolgozva.

A nemzetközi modellek megismerésével és a hazai igényekhez való igazításával növelhető lenne a duális agrárszakképzés hatékonysága és piaci megítélése. A modell felállítása során az együttműködő partnerek igényeinek felmérése mellett fontos megismerni a képzésben résztvevők motivációját is, hogy a célok megfogalmazása minden szereplő érdekeit szolgálja.

Hivatkozott források

- [1.] 1/1956. (VII. 24.) VKGM rendelet a helyiipari tanulóképzésről
- [2.] 1/1961. (III. 31.) FM-MüM együttes rendelet a mező- és erdőgazdasági tanulóképzésről
- [3.] 1/1965. (II. 21.) FM-MüM együttes rendelet a mező- és erdőgazdasági szakmunkás és betanított munkás képzésről
- [4.] 1/1975. (I. 21.) MüM rendelet a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény végrehajtására kiadott 13/1969. (XII. 30.) MüM rendelet egyes rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről
- [5.] 11130/1945. (XI. 27.) ME rendelet az önhibájukon kívül iskolai képzésben nem részesült felnőtt dolgozók középfokú iskolai és középiskolai tanulmányairól
- [6.] 138110/1946. (IV. 17.) FM rendelet Parasztfőiskolának felállítása és szervezése tárgyában
- [7.] 14/1976. (XII. 1.) MüM-OM együttes rendelet a szakközépiskolákban folyó szakmunkásképzésről
- [8.] 19100/1946. VKM rendelet az önhibájukon kívül iskolai képzésben nem részesült felnőtt dolgozók középfokú iskolai és középiskolai tanulmányairól szóló 11130/1945. ME rendelet végrehajtása tárgyában
- [9.] 1945. évi VI. törvény a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatása tárgyában kibocsátott kormányrendelet törvényerőre emeléséről (Nagy Imre-féle földreform)
- [10.] 1947. évi XI. törvénycikk a szövetkezetekről
- [11.] 1949. évi XXV. törvény a Magyar Népköztársaság első Ötéves népgazdasági Tervéről
- [12.] 1969. évi VI. törvény a szakmunkásképzésről és a 13/1969. (XII. 30.) MüM rendelet a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény végrehajtásáról
- [13.] 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
- [14.] 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről
- [15.] 2/1956. (VIII. 8.) VKGM rendelet az ipari tanulószerveződéses viszonyban nem álló helyi ipari (vállalati, szövetkezeti és kisipari) dolgozók szakmunkás vizsgára bocsátásáról szóló 2/1955. (X. 11.) KiPM rendelet kiegészítéséről
- [16.] 2/1959. (IV. 10.) MüM rendelet az ipari (műszaki), mezőgazdasági és kereskedelmi tanulók, valamint a tanulóviszonyban nem álló dolgozók szakmunkásvizsgájáról
- [17.] 2/1965. (V. 19.) MüM rendelet a 2/1959. (IV. 10.) MüM számú rendelet mellékleteként kiadott Országos Szakmunkásképzési Jegyzék módosításáról és kiegészítéséről
- [18.] 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről
- [19.] 234430/1948. (IV. 15.) FM rendelet Mezőgazdasági Ipari Tanfolyamok Központi Bizottságának felállítása tárgyában
- [20.] 24/1977. (XII. 28.) MüM-OM együttes rendelet a szakközépiskolákban folyó szakmunkásképzésről szóló 14/1976. (XII. 1.) MüM-OM együttes rendelet módosításáról
- [21.] 4050/1945. ME rendelet a mezőgazdasági intézmények felügyeletének és vezetésének szabályozásáról (Hatályba lépés: 1945. június 27.)
- [22.] 4841/1946. (IX. 18.) VKM rendelet a paraszt dolgozók iskoláiról
- [23.] 53800/1945. (IX.28.) FM rendelet a magyar gazdaképző iskolák szabályzatának megállapításáról
- [24.] 600/1945. ME rendelet a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról
- [25.] 6650/1945. ME rendelet az általános Iskola szervezése tárgyában

- [26.] 9990/1946. (IX. 18.) ME rendelet a mezőgazdasági szakoktatási igazgatásról és 131600/1946. FM rendelet a mezőgazdasági szakoktatási igazgatásról szóló 9990/1946. ME rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtása tárgyában
- [27.] Áldorfai, Gy. – Józsa, V. – Káposzta, J. – Nagy, H. – Varga-Nagy, A. (2017): Challenges and development paths of central and Eastern European locations in the globalised world - report on the first international smart communities academy. *DETUROPE*, 9(3), 229–232.
- [28.] Benedek, A. (1999): Vesztésekből nyertesek?. *Educatio* 1999(1), forrás: <https://docplayer.hu/15959058-Vesztesekbol-nyertesek.html>
- [29.] Benedek, A. (2018) Szakképzési szabályozási környezetünk változásai – 25 év lehetőségei és korlátai. *Opus et Educatio*, 5(3), <http://dx.doi.org/10.3311/ope.277>
- [30.] Conference: 2018 How to Foster the Awareness for Sustainable Development in Vocational Training with the Help of Audits *World Engineering Education Forum - Global Engineering Deans Council (WEEF-GEDC)*, <https://doi.org/10.1109/WEEF-GEDC.2018.8629619>
- [31.] Imbeah, N.–Khademi-Vidra, A.–Bujdosó Z. (2020): Assessment of tourists' perceptions on safety at the cape coast tourist destination in ghana. *Geojournal Of Tourism And Geosites*, 28 (1). 217–231.
- [32.] Josefa-Rosa, M. – Rodrigez, D. S. (2023) The Implementation of Dual Vocational Education and Training in Spain: Analysis of Company Tutors in the Tourism Sector , *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)*, 10(1), 90–112. <https://doi.org/10.13152/IJRVET.10.1.5>
- [33.] Juma, L.O. – Khademi-Vidra, A. (2022): Nature Interpretation as an Environmental Educational Approach in Visitor Management; The Application Dilemma for Different Target Groups at Masai Mara National Reserve, Kenya. *Sustainability*. 14(5). 1–21. <https://doi.org/10.3390/su14052935>
- [34.] Káposzta, J. – Nagy, H. (2022): The Major Relationships in the Economic Growth of the Rural Space. *European Countryside*, 14(1), 67–86. <https://doi.org/10.2478/euco-2022-0004>
- [35.] Khademi-Vidra A. (2014b): Consumer habits from the perspective of the global economic crisis in east-central europe. *Central European Regional Policy and Human Geography*, 4(1), 39–49. https://cerphg.unideb.hu/PDF/2014_1/3_khademi_vidra.pdf
- [36.] Khademi-Vidra, A. (2014a): Identity Spaces. *Acta Universitatis Sapientiae Social Analysis*, 4(1-2), 109–120. <https://acta.sapientia.ro/content/docs/identity-spaces.pdf>
- [37.] Khademi-Vidra, A. (2017): Curriculum Planning of the Environmental Education. *Journal of Central European Green Innovation*, 5(1), 65–80. <https://econpapers.repec.org/article/agshukrgr/266484.htm>
- [38.] Mayer, J. (2006): A hátrányos helyzet kezelése felnőttkorban: az iskolarendszerű felnőttoktatás. *Családjog*, 2006/4., (16–23. o.)
- [39.] Mayer, J. (2018): Pedagógusok és tanulók a dolgozók iskoláiban (1945-1948). Letöltés dátuma: 2023.07.29. forrás: https://ofi.oh.gov.hu/en/node/181467#_ftn15
- [40.] Nádasi A. (2015): *Gépész mérnök tanár szakmaspecifikus módszertani modul*. Eger: Líceum Kiadó. http://p2014-26.palyazat.ektf.hu/public/uploads/21-mernoktanar_55e9c8ee034a1.pdf
- [41.] Nathalie, G. – Annie, D. (2022): Building and Maintaining Self-Efcacy Beliefs: A Study of Entry-Level Vocational Education and Training Teachers, *Vocations and Learning*. <https://doi.org/10.1007/s12186-023-09326-x>
- [42.] NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárság Szakképzési és Felnőttképzési Főosztály (2011) KONCEPCIÓ a szakképzési rendszer átalakítására, a gazdasági igényekkel való összehangolására, 17–18. oldal Letöltés dátuma: 2023.

07.20. forrás: https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=340:konceptio-a-szakkepzesi-rendszer-atalakitasara-a-gazdasagi-igenyekkel-valo-osszehangolasara&catid=8&Itemid=166

[43.] Varga Zsuzsanna (2014): *Modelltranszferek keletről és nyugatról: Mezőgazdasági termelőségvetések Magyarországon 1949-1989.*, [MTA doktori értekezés] Budapest: MTA Letöltés dátuma: 2023.07.20. forrás: http://real-d.mtak.hu/743/7/dc_795_13_doktori_mu.pdf

Szerző

Városi Klára

<https://orcid.org/0009-0009-4661-9902>

doktorandusz

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Gazdaság-és Regionális Tudományok Doktori Iskola

klaravarosi@gmail.com

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik:

[CC-BY-NC-ND-4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

